

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi valtion tulo- ja menoarviosta annetun lain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan valtion tulo- ja menoarviosta annettua lakia muutettavaksi siten, että lakiin lisätään säännökset, jotka mahdollistaisivat viraston ja laitoksen toiminnasta kertyvien tulojen ja siitä aiheutuvien menojen nettobudjetoinnin. Lakiin otettaisiin myös säännökset arviomäärärahan ylittämisen edellytyksistä. Kirjanpitoa, muuta laskentatointia ja tilinpäätöstä koskevia säännöksiä uudistettaisiin eräiltä osin. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi valtion omaisuuden tuottavaa käyttöä koskeva säännös.

Lisäksi ehdotetaan lain nimike muutettavaksi vastaamaan tulo- ja menoarvion uutta nimitystä talousarvio sekä lakiin tehtäväksi eräitä muitakin lähinnä teknisluonteisia muutoksia.

Esitys liittyy pääosiltaan Suomen Hallitusmuodon VI luvun valtiontaloutta koskevien säännösten 1 päivänä maaliskuuta 1992 voimaantulevaan uudistukseen ja on tarkoitettu tulemaan voimaan samanaikaisesti hallitusmuodon muutoksen kanssa.

SISÄLLYSLUETTELO

	Sivu		Sivu
YLEISPERUSTELUT	3	5. Suhde muihin uudistuksiin	4
1. Nykyinen tilanne	3	YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	5
2. Keskeiset muutosehdotukset	3	1. Lakiehdotuksen perustelut	5
2.1. Nettobudjetointi	3	2. Voimaantulo	8
2.2. Määrärahojen käyttäminen	3	LAKITEKSTI	9
2.3. Muut ehdotukset	3	LIITE	12
3. Asian valmistelu	3	Rinnakkaisteksti	12
4. Esityksen taloudelliset ja hallinnolliset vaikutukset	4		

YLEISPERUSTELUT

1. Nykyinen tilanne

Laki valtion tulo- ja menoarviosta (423/88) on tullut voimaan 1 päivänä kesäkuuta 1988. Lain uudistaminen on tarpeen, koska 1 päivänä maaliskuuta 1992 voimaan tuleva laki Suomen Hallitusmuodon VI luvun muuttamisesta (1077/91) sisältää useita muutoksia valtiontuloita koskeviin perussääntöksiin. Hallitusmuodon muutos sisältää myös useita säännöksiä, jotka antavat valtuuden säätää lailla poikkeuksia perustuslaissa säädetyistä säännöistä. Pääosin poikkeuksista säätämisen voidaan katsoa kuuluvan valtion tulo- ja menoarviosta annetun lain soveltamisalaan tai niistä on tarkoituksenmukaisinta säätää tässä laissa.

Valtion tulo- ja menoarviosta annetun lain tarkistaminen laajemminkin olisi tarpeen. Asia edellyttää kuitenkin vielä perusteellista selvitystä. Koska hallitusmuodon kokonaan uudistettu VI luku tulee voimaan jo 1 päivänä maaliskuuta 1992, nyt rajoitutaan vain tästä aiheutuviin ja tulosohjauksen edellyttämiin välttämättömiin tarkistuksiin.

2. Keskeiset muutosehdotukset

2.1. Nettobudjetointi

Hallitusmuodon uudistetun 67 §:n 1 momentin mukaan talousarvioon sovelletaan edelleen pääsääntöisesti bruttobudjetointia. Momentin mukaan lailla voidaan kuitenkin säätää niin sanotusta nettobudjetoinnista siten, että talousarvioon voidaan ottaa joistakin toisiinsa välittömästi liittyvistä tuloista ja menoista niiden erotusta vastaavat tuloarviot tai määrärahat. Poikkeuksia bruttobudjetoinnista ovat jo nyt valtion tulo- ja menoarviosta annetun lain 3 §:n 2 momentti, joka koskee valtiolle liikaa perityn tulon palautuksen ottamista huomioon tulojen vähennyksenä tulo- ja menoarviossa sekä 3 §:n 3 momentti, joka koskee valtionlainoista saatavien tulojen ja valtionvelan kuoletusten ottamista tulo- ja menoarvioon nettomääräisesti.

Hallitusmuodon 67 §:n mahdollistama nettobudjetointi lisäisi virastojen ja laitosten mahdollisuutta päättää taloudenhoidostaan. Lakiuudistuksen 3 a §:ssä ehdotetaan säädettäväksi siitä, mistä tuloista ja menoista voidaan

talousarvioon ottaa vain niiden erotusta vastaavat tuloarviot tai määrärahat.

Tarvetta nettobudjetointiin on erityisesti aloilla, joissa virastot ja laitokset toimivat kilpailutilanteessa ja joissa kysyntä ohjaa toiminnan laajuutta. Nettobudjetointi soveltuu esimerkiksi valtion maksullisen palvelutoiminnan tehtäviin. Nettobudjetoinnin vaihtoehtona voidaan edelleen käyttää arviomäärärahan ylitysmenettelyä sitomalla ylitysoikeus tulokertymään.

2.2. Määrärahojen käyttäminen

Hallitusmuodon 70 §:n 1 momentin mukaan arviomäärärahaa saa ylittää ja siirtomäärärahaa siirtää käytettäväksi varainhoitovuoden jälkeen sen mukaan kuin lailla säädetään. Arviomäärärahan osalta asiasta ehdotetaan otettavaksi säännökset valtion tulo- ja menoarviosta annettuun lakiin. Siirtomäärärahan osalta lakiin nykyisin sisältyvää enimmäiskäyttöaikaa ehdotetaan lyhennettäväksi yhdellä vuodella.

2.3. Muut ehdotukset

Kirjanpitoa, muuta laskentatoimintaa ja tilinpidon päätöstä koskevia säännöksiä ehdotetaan uudistettavaksi niin, että virastojen ja laitosten tulosohjauksen vaatimukset budjetoinnille ja laskentatoimelle sekä valtion varallisuuden hallinnalle ja tuottavuudelle voitaisiin ottaa nykyistä paremmin huomioon. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi myös säännös, joka velvoittaisi virastot ja laitokset hoitamaan valtion omaisuutta tuottavalla tavalla.

Tarkoituksena on asteittain kehittää koko valtiontalouden kirjanpitoa ja muuta laskentatoimintaa vastaamaan soveltuvin osin niitä käytäntöjä, joita kirjanpitolaian (655/73) mukaan talousyksiköissä yhteiskunnassa yleisesti edellytetään.

3. Asian valmistelu

Lakiehdotus on valmisteltu virkakatyonä valtiovarainministeriössä. Valmistelussa on ollut mukana myös valtiokonttorin ja valtiontalouden tarkastusviraston edustajia. Ehdotuksesta

pyydettiin lausunnot valtioneuvoston kanslialta, ministeriöiltä, valtiokonttorilta sekä valtiontalouden tarkastusvirastolta.

Hallituksen esityksen valmistelussa on otettu huomioon mahdollisuuksien mukaan annetut lausunnot.

4. Esityksen taloudelliset ja hallinnolliset vaikutukset

Ehdotus mahdollistaa uusien budjetoitimenntelyjen käyttöönoton. Ne lisäävät virastojen ja laitosten mahdollisuutta nykyistä itsenäisemmin ja joustavammin päättää toimintaansa koskevista taloudellisista kysymyksistä. Nettobudjetointi mahdollistaisi viraston tai laitoksen toiminnan rahoittamisen omalla tulorahoituksella.

Nettobudjetointi pienentäisi valtion talousarvion yhteenlaskettujen tulojen ja menojen määrää, koska talousarvioon otettaisiin vain tulojen ja menojen erotus. Nettouttaminen voisi koskea budjetin tulopuolen osastoon 12 sisältyviä eräitä sekalaisia tuloja, lähinnä virastojen ja laitosten maksullisen toiminnan tuloja mukaan lukien esimerkiksi vuokratulot. Valtion vuoden 1992 tulo- ja menoarvioesityksessä tällaisten tulojen määrä on noin 5 miljardia markkaa. Mikäli valtion kaikkien virastojen edellä tarkoitetut tulot ja niitä vastaavat menot olisi otettu valtion budjettiin nettomääräisenä, olisivat budjetin mukaiset valtion tulot ja menot vähentyneet siten mainitulla määrällä virastojen ja laitosten toiminnan volyymin pysyessä ennallaan. Tosiasialliset taloudelliset vaikutukset tulevat riippumaan siitä, millä tavoin nettobudjetointia tullaan talousarviossa käyttämään, sekä siitä, miten maksujärjestelmää ja kilpailupolitiikkaa kehitetään valtionhallinnossa.

Määrärahojen käyttömahdollisuuksien laajennukset antaisivat mahdollisuuden virastojen ja laitosten taloudenhoidon tehostamiseen. Toisaalta määrärahojen käyttöä koskevat muutokset sekä kirjanpitoa, muuta laskentatoimintaa ja tilinpäätöstä koskevat uudistetut säännökset edellyttäisivät kirjanpidon ja laskentatoimen kehittämistä ja laajentamista ja aiheuttaisivat vähäisiä lisäkustannuksia lähinnä uudistusten käyttöönottovaiheessa.

5. Suhde muihin uudistuksiin

Hallitusmuodon VI luvun muuttamisesta an-

nettu laki sisältää myös muita säännöksiä, jotka valtuuttavat säätämään tavallisella lailla poikkeuksia hallitusmuodossa ilmaistuun budjetoitintia ja määrärahojen käyttöä koskevaan pääsääntöön. Tältä osin asia edellyttää vielä perusteellisempaa selvittämistä. Toisaalta tulosbudjetointiin siirtyminen mahdollistaa jo nyt määrärahojen aiempaa joustavamman käytön.

Tavallisella lailla säädettäviä poikkeamismahdollisuuksia on muun muassa hallitusmuodon 67 §:n 2 momentin säännöksessä ylijäämän tai alijäämän ottamisesta huomioon määrärahoja katettaessa, 67 §:n 4 momentin säännöksessä monivuotisesta budjetoinnista sekä 70 §:n 1 momentin säännöksissä määrärahojen käyttömahdollisuuksien laajentamisesta kiinteän ja siirtomäärärahan ylittämisen osalta sekä kiinteän määrärahan siirtämisen osalta.

Hallitusmuodon 70 §:n 2 momentin mukaan määrärahaa ei saa siirtää talousarvion kohdasta toiseen, ellei sitä ole talousarviossa sallittu (virement-kielto). Lailla voidaan kuitenkin sallia määrärahan siirtäminen sellaiseen kohtaan, johon sen käyttötarkoitus läheisesti liittyy. Poikkeusmahdollisuus virement-kiellosta on katsottu tarpeelliseksi talousarvion varainhoitovuoden aikaisen joustavuuden lisäämiseksi. Erityisesti on katsottu olleen tarvetta kohdentaa virkoja virastosta toiseen. Lailla valtion virkamieslain muuttamisesta (673/90) on mahdollistettu määrärahojen siirrot, jotka ovat tarpeen virkajärjestelyjen toteuttamiseksi samaan hallinnonalaan kuuluvien virastojen välillä. Hallituksen tarkoituksena on antaa erikseen esitys valtion virkamieslain ja valtion tulo- ja menoarviosta annetun lain muuttamisesta, jolla mahdollistettaisiin tarvittavat määrärahojen siirrot henkilöstövoimavarojen uudelleen kohdentamiseksi eri hallinnonaloihin kuuluvien virastojen välillä.

Hallitusmuodon VI luvun muutoksen johdosta on tarvetta muuttaa valtion virastojen ja laitosten suoritteista perittäviä maksuja koskevia perussäädöksiä. Hallitus on antanut esityksen uudeksi maksuperustelaksi (HE 176/1991 vp), jossa säädettäisiin valtion suoritteiden maksullisuudesta ja maksujen suuruuden yleiset perusteet. Virastojen ja laitosten maksullinen toiminta käsittäisi sekä näiden liiketoiminnan että julkisoikeudellisista suoritteista perittäviä maksuja koskevan toiminnan. Uusi maksuperustelaki on tarkoitettu tulemaan voimaan samanaikaisesti tässä esityksessä ehdotetun lain kanssa.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotuksen perustelut

Lain nimike. Hallitusmuodon VI luvun uudistuksen yhteydessä käsitteet valtion tulo- ja menoarvio ja lisäykset tulo- ja menoarvioon on korvattu käsitteillä valtion talousarvio ja lisätalousarvio. Tämän johdosta lain nimike ehdotetaan muutettavaksi laiksi valtion talousarviosta.

1 luku. **Valtion talousarvio.** Vastaavasti luvun otsikossa tulo- ja menoarvio muutetaan talousarvioksi.

2 §. *Tulo- ja menoarvioesityksen antaminen.* Hallitusmuodon 69 §:n 1 momentin mukaan hallituksen esitys valtion talousarvioksi ja siihen liittyvät muut hallituksen esitykset annetaan eduskunnalle hyvissä ajoin ennen varainhoitovuoden alkua. Lain nykyisen 2 §:n 1 momentin mukaan budjettiesitys on annettava eduskunnalle riittävän ajoissa ennen varainhoitovuoden alkua. Lain 2 §:n 2 momentin mukaan budjettiesitykseen liittyvät hallituksen esitykset on pyrittävä antamaan eduskunnalle niin hyvissä ajoin, ettei budjettiesityksen käsittely niiden myöhäisen antamisen johdosta viivästy.

Hallitusmuodon 69 §:n 1 momentin säännös kattaa 2 §:n 1 momentin säännöksen, joten viimeksi mainittu säännös voidaan tarpeettomana kumota. Lain 2 §:n 2 momentissa asetetaan budjettiin liittyvien hallituksen esitysten antamisen ajankohdalle kuitenkin hallitusmuodon 69 §:n 1 momentissa säädetystä jossain määrin poikkeava velvoite, joten myös 2 §:n 2 momentti ja siten koko 2 § ehdotetaan kumotavaksi.

3 §. *Bruttobudjetointi.* Pykälän mukaan talousarvioon sovellettaisiin edelleen pääsääntöisesti bruttobudjetointia, mutta lakiin lisättävällä 3 a §:llä mahdollistettaisiin hallitusmuodon 67 §:n 1 momenttiin perustuen nykyistä laajempi nettobudjetointimahdollisuus.

Pykälän 1 momentti vastaa voimassa olevaa säännöstä, jonka mukaan valtion talousarviossa noudatetaan bruttobudjetointia. Siitä voitaisiin poiketa vain 2 momentissa ja 3 a §:ssä mainituissa tapauksissa.

Pykälän 1 momentin sisältämät valtion tuloja ja menoja koskevat käsitteet on sanamuodoltaan muutettu vastaamaan hallitusmuodon 67 §:n 1 momenttia.

Pykälän 2 momentin mukaan talousarviossa voitaisiin bruttoperiaatteesta poiketen valtiolle

liikaa perityn tulon palautus ottaa huomioon tulon vähennyksenä palautuksen suoritusvuonna. Ehdotus on asialliselta sisällöltään sama kuin nykyisessä laissa. Momentista on tarpeettomana poistettu maininta, joka koskee järjestyksen huomioon ottamista kirjanpidossa. Menettelystä palautuksen huomioon ottamisessa säädettäisiin edelleenkin tarkemmin asetuksella.

Pykälän 3 momentti on sisällytetty ehdotetun uuden 3 a §:n 1 momentin 1 kohdaksi.

3 a §. *Nettobudjetointi.* Pykälän 1 momentissa ehdotetaan, että pääsääntöisestä bruttobudjetointivelvoitteesta poiketen voidaan tietyistä toisiinsa välittömästi liittyvistä tuloista ja menoista ottaa talousarvioon vain niiden erotusta vastaavat tuloarviot ja määrärahat. Nettobudjetointia voitaisiin käyttää kahdessa päätapauksessa, nimittäin nykyiseen tapaan valtionvelan budjetoinnissa ja uutena käyttöalueena viraston tai laitoksen toiminnasta aiheutuvien menojen ja toiminnasta kertyvien tulojen budjetoinnissa.

Pykälän 1 momentin 1 kohdassa ehdotetaan säädettäväksi, että talousarvioon voidaan ottaa uusista valtionlainoista saatavien tulojen ja valtionvelan kuoletusten erotus. Ehdotus antaisi siis mahdollisuuden valtionvelan nettobudjetointiin mutta ei, kuten nykyisin, edellytä sitä.

Pykälän 1 momentin 2 kohdan mukaan valtion viraston tai laitoksen toiminnasta aiheutuvista menoista ja toiminnasta kertyvistä tuloista voidaan talousarvioon ottaa vain niiden erotus. Säännös ehdotetaan otettavaksi lakiin yleisessä muodossa erittelemättä niitä tapauksia, joihin sitä käytännössä tultaisiin soveltamaan. Nettobudjetoinnin rajoittaminen koskemaan viraston tai laitoksen toiminnasta aiheutuvia menoja ja toiminnasta kertyviä tuloja sitoo nettoutettavien menojen kohteen ja tulojen perusteen riittävän selkeästi siihen hallintotoimintaan ja palvelus- tai tavaratuotantoon, jota virasto harjoittaa.

Ehdotetun 1 momentin 2 kohdassa annettaisiin vain mahdollisuus nettobudjetointiin, mutta sen käyttöönottamisesta ja laajuudesta päätettäisiin valtion talousarviossa. Alkuvaiheessa nettobudjetointi on tarkoitus ulottaa maksullisesta toiminnasta kertyviin tuloihin ja siitä aiheutuviin menoihin sekä budjettitalouden piiriin kuuluviin liiketoimintaa harjoittaviin valtion virastoihin ja laitoksiin eli niin sanottuihin

budjettisidonnaisiin liikelaitoksiin. Samoin sitä sovellettaisiin myös irtaimen omaisuuden myynnistä kertyviin tuloihin ja irtaimen omaisuuden hankinnasta aiheutuviin menoihin. Lisäksi sitä sovellettaisiin valtiolle työnantajana tai omaisuuden haltijana maksettaviin korvauksiin ja vastaaviin virastolle tai laitokselle aiheutuviin menoihin. Yleisin kysymykseen tuleva tämän tapauksen sovellutus on valtiolle maksettavat sairausvakuutuksen mukaiset sairaus- ja äitiyspäivärahat silloin, kun virasto maksaa työntekijän palkan sairaus- tai äitiysloman ajalta.

Pykälän 2 momentissa lueteltaisiin ne tapaukset, joissa nettobudjetointia ei voitaisi soveltaa. Nettobudjetoinnin piiriin ei säännöksen mukaan voitaisi ottaa leimavero- tai muita verotuloja, veronluonteisia maksuja taikka sellaisia muita tuloja, esimerkiksi sakkotuloja, jotka on luettava valtion yleisiksi tuloiksi. Nettobudjetoinnin kohteena eivät voisi olla siirtomenot ja niiden palautukset. Siirtomenoilta tarkoitetaan kunnille, muille julkisille yhteisöille, elinkeinoelämälle, kotitalouksille ja yleishyödyllisille yhteisöille maksettavia valtionapuja sekä vastikkeetta tapahtuvia varainsiirtoja budjetin ulkopuolella oleviin rahastoihin, kansaneläkelaitokselle ja ulkomaille sekä niiden palautuksia valtiolle. Nettobudjetoinnin kohteena eivät myöskään voisi olla sijoitusmenot ja niiden palautukset lukuunottamatta viraston tai laitoksen koneista, laitteista ja kalustosta aiheutuvia menoja. Sijoitusmenoja, joita ei voitaisi nettouttaa, ovat talonrakennusten sekä maa- ja vesirakenteiden rakentamisenot, arvoapereiden, maaalueiden ja rakennusten hankintamenot sekä lainananto.

Hallitusmuodon muuttamista koskeneen hallituksen esityksen perusteluissa on todettu, että nettobudjetoinnilla ei ole tarkoitus rajoittaa eduskunnan budjettivaltaa enempää kuin nettobudjetoinnin tarkoitus välttämättä edellyttää. Nettobudjetoitaessa menot eivät joko lainkaan tule budjetoiduksi määrärahana tai vaihtoehtoisesti vain osa niistä tulee budjetoiduksi määrärahana. Tällöin voi syntyä epäselvyyttä, mistä kaikesta tällaisiin menoihin liittyvistä asioista eduskunta voi talousarviossa päättää. Päätösvalta ei saisi olla erilainen riippuen siitä, onko nettoerä budjetoitu talousarvion tulo- vai menopuolelle. Muutoinkin tulisi turvata eduskunnan budjettivallan säilyminen mahdollisimman laajana.

Näistä syistä ehdotetaan 3 momenttiin otet-

tavaksi selventävä säännös siitä, että nettobudjetoitaessa voidaan päättää kaikista sellaisista nettobudjetoitujen erotuksen taustalla oleviin tuloihin ja menoihin liittyvistä asioista, joista voidaan päättää bruttobudjetoitaessakin. Käytännössä eduskunta tekisi tällaiset päätökset nettobudjetoitujen tuloarvioiden ja määrärahojen perusteluissa.

Tuloarvioihin ei yleensä liity sellaisia rajoitteita kuin määrärahoihin. Joissakin tilanteissa saattaa syntyä ongelmia siitä syystä, että nettobudjetoitukin tuloarvio voidaan käytännössä varsin vapaasti alittaa esimerkiksi menoja lisäämällä. Tuloarvioiden alittamisen rajoittaminen säännöksin on kuitenkin vaikeaa eikä sellaista ehdoteta. Ottamalla tuloarvion menoja koskevia ehtoja ja edellytyksiä voidaan päästä samaan lopputulokseen.

4 §. *Liikelaitosten budjetointi.* Budjettisidonnaisia liikelaitoksia on viime vuosina muutettu valtion liikelaitoksista annetun lain (627/87) mukaisiksi liikelaitoksiksi tai yhtiötetty. Budjettisidonnaisia liikelaitoksia ovat nykyisin valtion pukutehdas, valtion hankintakeskus, valtion margariinitehdas ja metsähallitus sekä maatalouden tutkimuskeskuksen liiketoiminta. Käyttöön otettavaksi ehdotettua nettobudjetointimahdollisuutta on tarkoitus soveltaa myös budjettisidonnaisiin liikelaitoksiin, jolle niitä muuteta valtion liikelaitoksista annetun lain mukaisiksi liikelaitoksiksi tai yhtiötetä. Näin ollen liiketoimintaa harjoittavien valtion virastojen ja laitosten budjetointia koskeva lain 4 §:n 1 momentti voidaan jättää pois.

Pykälän nykyisessä 2 momentissa sana tulo- ja menoarvio ehdotetaan muutettavaksi talousarvioksi.

7 §. *Määrärahojen ylittäminen ja siirtäminen.* Voimassa olevan 7 §:n 1 momentin mukaan määrärahat ovat kiinteitä määrärahoja, arviomäärärahoja tai siirtomäärärahoja. Arviomäärärahan ja siirtomäärärahan luonne on mainittava menoarvion asianomaisella momentilla. Määrärahatyytit on määritelty hallitusmuodon 70 §:n 1 momentissa, jonka mukaan määrärahat otetaan valtion talousarvioon kiinteinä määrärahoina, arviomäärärahoina tai siirtomäärärahoina. Siten määrärahatyyppiä koskeva nykyisen sisältöinen 7 §:n 1 momentti voidaan jättää tarpeettomana pois laista.

Uudeksi 1 momentiksi ehdotetaan otettavaksi pääsääntöä vastaava nimenomainen säännös, jonka mukaan kiinteää määrärahaa ei saa

ylittää eikä myöskään siirtää käytettäväksi varainhoitovuoden jälkeen.

Voimassa olevan 7 §:n 2 momentin mukaan arviomäärärahaa saadaan ylittää siten kuin asetuksella säädetään. Menettelytavasta arviomäärärahan ylittämisessä on säädetty valtion tulo- ja menoarviosta annetun asetuksen (424/88) 20 §:ssä.

Voimassa olevassa laissa ei ole säännöksiä arviomäärärahan ylittämisen sisällöllisistä edellytyksistä. Hallitusmuodon 70 §:n 1 momentin säännöksen on katsottava edellyttävän, että ylityksen asiallisista edellytyksistä säädetään lailla. Tämän johdosta 2 momenttiin ehdotetaan otettavaksi säännös, jonka mukaan lupa arviomäärärahan ylittämiseen voidaan antaa vain, jos ylitys perustuu lakisääteiseen, lakisääteistä vastaavaan tai ennakoimattomaan muuhun välttämättömään tai vaikeasti arvioitavaan tarpeeseen taikka arvioitua suurempaan yleisen kustannustason nousuun. Tällöinkin ylitys olisi sallittua vain, jos määrärahatarvetta ei muutoin, esimerkiksi muuta toimintaa supistamalla, ole mahdollista toteuttaa. Ylitys olisi myös mahdollista, jos kysymys on maksullisesta toiminnasta tai kysymyksessä olevat menot on laissa tai talousarviossa sidottu tulokertymään. Ehdotettu säännös vastaisi paljolti arviomäärärahan ylittämisessä nykyisin noudatettua käytäntöä. Arviomäärärahan ylittämisessä noudatettavasta menettelystä olisi tarkoitus säätää nykyiseen tapaan asetuksella. Momenttiin ehdotetaan lisättäväksi nimenomainen maininta siitä, ettei arviomäärärahaa saa siirtää käytettäväksi varainhoitovuoden jälkeen.

Pykälän 3 momentissa ehdotetaan lyhennettäväksi siirtomäärärahan enimmäiskäyttöaika nykyisestä asianomaista varainhoitovuotta seuraavasta kolmesta varainhoitovuodesta enintään kahteen varainhoitovuoteen. Nykyisin varojen käyttö siirtomäärärahan viimeisenä käyttövuonna on merkitykseltään vähäistä. Siirtomäärärahan käyttöajan lyhentäminen on tarkoituksenmukaista myös kirjanpidon selkeyttämiseksi. Momenttiin ehdotetaan lisättäväksi myös nimenomainen maininta siitä, ettei siirtomäärärahaa saa ylittää.

15 §. *Kirjanpidon yksityiskohtaisuus.* Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi säännös, jonka mukaan kirjanpidon tulee sisältää kaikki tulot, menot ja rahoitustapahtumat bruttomääräisinä sekä niiden oikaisut ja siirrot.

Ehdotettu muutos, joka vastaa kirjanpitolain 4 §:ää, merkitsee sitä, että mahdollisesta netto-

budjetoinnista huolimatta kirjanpito noudattaa bruttoperiaatetta, toisin sanoen siihen on otettava kaikki tilitapahtumat bruttomääräisinä vähentämättä tuloja menoista tai päinvastoin. Valtion talousarviossa ja kirjanpidossa käytettävät tulo- ja menon käsitteet ovat kuitenkin perinnäisesti laajemmat ja rahoitustapahtumien käsite suppeampi kuin kirjanpitolaissa tarkoitetaan. Siten verotulot, saadut tulonsiirrot ja lainojen takaisinmaksut luetaan tuloiksi ja maksetut tulonsiirrot ja annetut lainat luetaan menoiksi rahoitusliiketoimien sijasta. Kirjanpidossa samoin kuin budjetoinnissa mainitunlaiset erät pidetään erillään kirjanpitolain tarkoitamista varsinaisista tuloista ja menoista.

Voimassa olevassa 2 momentissa säädetään, että liiketoimintaa harjoittavien virastojen ja laitosten on pidettävä liiketoiminnastaan liikekirjanpitoa, jossa seurataan viraston ja laitoksen liiketoiminnan kannattavuutta sekä varojen ja velkojen muutoksia. Momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että kaikkien virastojen ja laitosten on järjestettävä maksullisen toimintansa osalta sellainen kirjanpito, että maksullisen toiminnan kannattavuutta voidaan seurata ja toiminnan vuositulo voidaan esittää viraston ja laitoksen tilinpäätöksen yhteydessä.

Säännöksen tarkoitus ei ole sitoa jäykästi virastojen maksullisen toiminnan kirjanpitoa sen suhteeseen, miten se järjestetään kunhan vain lakiehdotukseen sisältyvät edellytykset kannattavuuden seurannasta ja vuosituloksen esittämisestä tilinpäätöksessä voidaan toteuttaa. Jos maksullinen toiminta on vähäistä, virasto voisi seurata sen kannattavuutta sisäisen laskentatoimen avulla ja vasta tilinpäätösvaiheessa tehdä tarvittavat yhteenvedot viraston kirjanpidon liitteeksi.

16 §. *Muu laskentatoimi.* Pykälän mukaan 15 §:ssä tarkoitettua kirjanpidon lisäksi viraston ja laitoksen tulee järjestää toiminnan kustannusten, omaisuuden tuoton ja toiminnalle asetettujen tavoitteiden seuraamista varten sekä muita johtamisen, seurannan ja valvonnan tarpeita varten muu laskentatoimensa siten kuin asetuksella säädetään. Pykälän sanamuotoa on muutettu vastaamaan tulosbudjetoinnissa omaksuttua käytäntöä ja tietovaatimuksia, joissa korostuvat toiminnan kustannuksien ja toiminnalle asetettujen tuloksellisuustavoitteiden toteutumisen seuranta.

18 §. *Tilinpäätösasiakirjan sisältö.* Pykälän 1 momentin 2 kohdassa on tähän saakka edellytetty valtion hallinnollisen taseen julkaisemista.

Julkaistava hallinnollinen tase on kirjanpitolain edellyttämästä taseesta varsin paljon poikkeava. Siitä puuttuvat muun muassa kokonaan tiedot valtion käyttöomaisuudesta. Pykälän 1 momentin 2 kohdassa ehdotetaan säädettäväksi, että valtion tilinpäätöksessä julkaistaisiin valtion tase siten kuin siitä asetuksella säädetään. Tarkoituksena on asteittain lähentää julkaistavaa valtion tasetta tietosisällöltään kirjanpitolain edellyttämään taseeseen. Ensi vaiheessa on tarkoitus jatkaa käytäntöä, jossa tilinpäätöksen osana julkaistaan tähänastisen tapainen hallinnollinen tase.

Voimassa olevan 1 momentin 4 kohta, jonka mukaan tilinpäätöksiäkirjaan on otettava selvitys tulo- ja menorästeistä, ehdotetaan poistettavaksi. Tähänastisen käytännön mukaiset tulo- ja menorästit ovat tavanomaisia varainhoitovuoden tuloja ja menoja, joiden perintä tai maksatus on siirtynyt varainhoitovuoden jälkeen tapahtuvaksi. Kun näiden siirtyvien erien kokonaismäärät esitetään jo taseen osana ei niiden tarkempi erittelemine enää ole normaalitilanteessa tarkoituksenmukaista. Valtiovarainministeriö voi tarvittaessa momentin 9 kohdan nojalla antaa määräyksiä myös siirtyvien erien sisällyttämisestä tilinpäätökseen.

21 §. *Virastojen ja laitosten tilinpäätökset.* Viraston tai laitoksen tilinpäätöksen rakenteesta ja käsittelystä ei tähän saakka ole erikseen säädetty, koska sen on katsottu olevan vain osa valtion tilinpäätöstä ja välivaihe valtion tilejä päätettäessä. Tilanne on kuitenkin selvästi muuttumassa.

Toisaalta virastot ovat aikaisempaa korostetummin vastuussa toimintansa tuloksellisuudesta, toisaalta nettobudjetointi ja määrärahojen aikaisempaa suuremmat viraston sisäiset uudelleenkohdentamismahdollisuudet ja ajalliset siirtomahdollisuudet lisäävät viraston tai laitoksen johdon toimintamahdollisuuksia. Viraston tilinpäätökseltä ja sen liitteiltä sekä toimintakertomukselta vaaditaan aikaisempaa enemmän informatiivisuutta toiminnasta ja sen vaikutuksista, taloudellisuudesta ja tuottavuudesta sekä näitä koskevien tavoitteiden saavuttamisesta. Lisäksi vaaditaan usein vertailukelpoisuutta vastaavatyypisten kunnallisten ja yksityisten toimintayksikköjen tietojen kanssa.

Tilinpäätöksiäkirjojen rakenteellisten vaatimusten lisäksi on niiden käsittelylle hallinnon sisällä pantava tähänastista enemmän painoa. Asianomaisen ministeriön tai tarpeen mukaan jopa valtioneuvoston on niiden käsittelyssä

tehtävä johtopäätökset tavoitteiden toteutumisesta sekä päätettävä mahdollisista toimenpiteistä.

Virastojen ja laitosten tilinpäätöskäytäntöä on tarkoitus kehittää asteittain samalla lähentäen sitä kirjanpitolain mukaisiin käytäntöihin.

Edellä esitetyn johdosta pykälässä ehdotetaan säädettäväksi, että viraston tai laitoksen tilinpäätöksen ja muiden sen liitteiden rakenteesta samoin kuin niiden käsittelystä valtioneuvostossa tai ministeriössä voidaan säätää asetuksella. Asetuksella voitaisiin säätää myös viraston tai laitoksen velvollisuudesta laatia toimintakertomus samoin kuin toimintakertomuksen sisällöstä ja käsittelystä valtioneuvostossa tai ministeriössä.

22 §. *Valtion omaisuus.* Nykyisessä laissa ei ole valtion omaisuuden tuottavaan käyttöön velvoittavaa säännöstä. Ehdotetun uuden säännöksen tarkoituksena on velvoittaa virastot ja laitokset sekä niiden toimintaa ohjaavat ministeriöt huolehtimaan siitä, että omaisuus on tuottavassa käytössä joko viraston tuotantotoiminnan tuotannontekijänä tai muutoin esimerkiksi ulkopuoliselle toimintayksikölle vuokratuna tai rahavarojen kysymyksessä ollen tuottavasti sijoitettuna. Jollei omaisuuden hallinnasta vastuussa oleva yksikkö voi käyttää omaisuutta tuottavasti, sen on ryhdyttävä toimenpiteisiin omaisuuden siirtämiseksi muuhun käyttöön. Tämä voi esimerkiksi irtaimen omaisuuden osalta tapahtua myymällä ja kiinteän omaisuuden osalta siirtämällä asianomaisen ministeriön tai toisen viraston hallintaan.

Pykälän 2 momentti vastaisi voimassa olevaa 22 §:ää. Momenttiin sisältyvä käsite tulo- ja menoarvio on muutettu käsitteeksi talousarvio.

2. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan samanaikaisesti hallitusmuodon valtionaloutta koskevan uudistuksen kanssa 1 päivänä maaliskuuta 1992.

Siirtomäärärahaan, joka on myönnetty vuonna 1992 tai sitä ennen, sovellettaisiin lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Ehdotuksen 15 §:n säännöksiä kirjanpidon yksityiskohtaisuudesta, 16 §:n säännöksiä muusta laskentatoimesta ja 18 §:n säännöksiä tilinpäätöksiäkirjan sisällöstä ei ole tarkoituksenmukaista ryhtyä soveltamaan kesken tili-

kautta, joten nykyisiä säännöksiä sovellettaisiin vielä varainhoitovuoden 1992 kirjanpitoon ja sanotulta vuodelta tehtävään tilinpäätökseen. Liiketoimintaa harjoittavien virastojen ja laitosten budjetointiin sovellettaisiin vielä vuonna

1992 nykyistä 4 §:n 1 momenttia.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

valtion tulo- ja menoarviosta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan valtion tulo- ja menoarviosta 13 päivänä toukokuuta 1988 annetun lain (423/88) 2 §, *muutetaan* lain nimike, 1 luvun otsikko, 3, 4, 7, 15 ja 16 §, 18 §:n 1 momentti sekä 21 ja 22 § sekä
lisätään lakiin uusi 3 a § seuraavasti:

Laki

valtion talousarviosta

1 luku

Valtion talousarvio

3 §

Bruttobudjetointi

Arviot vuotuisista tuloista ja määrärahat vuotuisiin menoihin otetaan valtion talousarvioon bruttomäärin niin, ettei menoja vähennetä tuloista eikä tuloja menoista (*bruttobudjetointi*).

Talousarviossa voidaan siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään valtiolle liikaa perityn tulon palautus ottaa huomioon tulon vähennyksenä palautuksen suoritusvuonna.

3 a §

Nettobudjetointi

Talousarvioon voidaan ottaa seuraavista tuloista ja menoista vain niiden erotusta vastaavat tuloarviot tai määrärahat (*nettobudjetointi*):

1) uusista valtionlainoista saatavat tulot ja valtionvelan kuoletukset; sekä

2) viraston ja laitoksen toiminnasta kertyvät tulot ja siitä aiheutuvat menot.

Edellä 1 momentissa tarkoitettussa nettobudjetoinnissa ei tuloina oteta huomioon veroja, veronluonteisia maksuja tai sakkomaksuja. Nettobudjetoinnin kohteena eivät myöskään voi olla siirtomenot tai niiden palautukset eivätkä sijoitusmenot tai omaisuuden myyntitulot, lukuun ottamatta viraston tai laitoksen toimintaan tarkoitettun irtaimen omaisuuden hankintaa tai irtaimen omaisuuden myyntiä.

Nettobudjetointi ei rajoita oikeutta päättää talousarviossa menojen enimmäismääristä, menojen kohdentamisesta tai muista sellaisista asioista, joista bruttobudjetoitaessa voidaan päättää.

4 §

Liikelaitosten budjetointi

Valtion liikelaitoksista annetun lain (627/87)

mukaisen liikelaitoksen tulot ja menot jätetään valtion talousarvion ulkopuolelle sen mukaan kuin mainitussa laissa säädetään.

7 §

Määrärahojen ylittäminen ja siirtäminen

Kiinteää määrärahaa ei saa ylittää eikä siirtää käytettäväksi varainhoitovuoden jälkeen.

Arviomäärärahaa ei saa siirtää käytettäväksi varainhoitovuoden jälkeen. Lupa arviomäärärahan ylittämiseen voidaan antaa, jos ylitys perustuu lakisääteiseen, lakisääteistä vastaavaan tai ennakoimattomaan muuhun välttämättömään tai vaikeasti arvioitavaan tarpeeseen taikka arvioitua suurempaan yleisen kustannustason nousuun eikä määrärahatarvetta ole mahdollista muutoin toteuttaa. Lupa arviomäärärahan ylittämiseen voidaan myös antaa tulokertymän rajoissa silloin, kun kysymys on maksullisesta toiminnasta tai menot on sidottu tulokertymään.

Siirtomäärärahaa ei saa ylittää. Siirtomäärärahaa saa siirtää käytettäväksi varainhoitovuoden jälkeen enintään kahden seuraavan varainhoitovuoden aikana sen mukaan kuin talousarviossa päätetään.

15 §

Kirjanpidon yksityiskohtaisuus

Kirjanpidon tilit on järjestettävä siten, että talousarvion toteutumista on mahdollista seurata vähintään momentin tarkkuudella. Kirjanpidon tulee sisältää kaikki tulot, menot ja rahoitustapahtumat bruttomääräisinä sekä niiden oikaisu- ja siirtoerät.

Viraston ja laitoksen on järjestettävä maksullisen toiminnan kannattavuuden seuranta siten, että sen vuositulos voidaan esittää viraston tai laitoksen tilinpäätöksen yhteydessä, jollei maksullinen toiminta ole vähäistä.

Liikelaitosten kirjanpidosta säädetään erikseen.

16 §

Muu laskentatoimi

Edellä 15 §:ssä tarkoitetun kirjanpidon lisäksi viraston ja laitoksen tulee järjestää toiminnan kustannusten, omaisuuden tuoton ja toiminnalle asetettujen tavoitteiden seuraamista varten sekä muita johtamisen, seurannan ja

valvonnan tarpeita varten muu laskentatoimensa siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään.

18 §

Tilinpäätösasiakirjan sisältö

Valtion tilinpäätösasiakirjaan, joka on julkaistava painettuna, on otettava:

1) talousarviotilit vertailuineen talousarvioon osaston, pääluokan, luvun ja momentin tarkkuudella;

2) valtion tase sen mukaan kuin asetuksella säädetään;

3) selvitys seuraavaan vuoteen siirretyistä määrärahoista;

4) talousarvion ulkopuolella olevien valtion rahastojen tuloslaskelmat ja taseet;

5) liikelaitosten tuloslaskelmat ja taseet;

6) selvitys valtion antamista lainoista;

7) selvitys valtionvelasta;

8) selvitys varainhoitovuoden päättyessä voimassa olleista valtion takauksista ja muista vastuusitoumuksista; sekä

9) muut valtiovarainministeriön määräämät selvitykset.

21 §

Virastojen ja laitosten tilinpäätökset

Viraston tai laitoksen tilinpäätöksen ja sen liitteiden rakenteesta samoin kuin niiden käsittelystä valtioneuvostossa tai ministeriössä voidaan säätää asetuksella. Asetuksella voidaan säätää myös viraston tai laitoksen velvollisuudesta laatia toimintakertomus samoin kuin toimintakertomuksen sisällöstä ja käsittelystä valtioneuvostossa tai ministeriössä.

22 §

Valtion omaisuus

Valtion omaisuutta on sen käyttötarkoitus huomioon ottaen käytettävä tuottavalla tavalla.

Viraston ja laitoksen toimintaa varten talousarviossa osoitetuilla määrärahoilla ei saa hankkia varastoon hyödykkeitä enempää kuin mitä viraston tai laitoksen häiriötön toiminta edellyttää.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä maaliskuuta 1992.

Siirtomäärärahaan, joka on myönnetty vuonna 1992 tai sitä ennen, sovelletaan edelleen tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä. Niin ikään sovelletaan vielä valtion varainhoitovuoden 1992 budjetointiin, kirjanpi-
toon ja sanotulta vuodelta tehtävään tilinpäätökseen tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita valtion tulo- ja menoarviosta annetun lain 4 §:n 1 momenttia sekä 15, 16 ja 18 §:ää.

Helsingissä 13 päivänä joulukuuta 1991

Tasavallan Presidentti
MAUNO KOIVISTO

Valtiovarainministeri *Iiro Viinanen*

Laki

valtion tulo- ja menoarviosta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan valtion tulo- ja menoarviosta 13 päivänä toukokuuta 1988 annetun lain (423/88) 2 §, *muutetaan* lain nimike, 1 luvun otsikko, 3, 4, 7, 15 ja 16 §, 18 §:n 1 momentti sekä 21 ja 22 § sekä

lisätään lakiin uusi 3 a § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Laki

valtion tulo- ja menoarviosta

1 luku

Valtion tulo- ja menoarvio

2 §

Tulo- ja menoarvioesityksen antaminen

Hallituksen esitys valtion tulo- ja menoarvioksi on annettava eduskunnalle riittävän ajoissa ennen varainhoitovuoden alkua.

Tulo- ja menoarvioesitykseen liittyvät hallituksen esitykset on pyrittävä antamaan eduskunnalle niin hyvissä ajoin, ettei tulo- ja menoarvioesityksen käsittely niiden myöhäisen antamisen johdosta viivästy.

3 §

Bruttobudjetointi

Valtion tulot ja menot otetaan tulo- ja menoarvioon bruttomäärin niin, ettei menoja vähennetä tuloista eikä tuloja menoista.

Tulo- ja menoarviossa ja kirjanpidossa voidaan siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään valtiolle liikaa perityn tulon palautus kuitenkin ottaa huomioon tulojen vähennyksenä palautuksen suoritusvuonna.

Uusista valtionlainoista saatavat tulot ja valtionvelan kuoletukset otetaan tulo- ja menoarvioon nettomääräisesti siten, että tulo- ja menoarvioon merkitään niiden erotus.

Laki

valtion talousarviosta

1 luku

Valtion talousarvio

2 §

(2 § kumotaan)

3 §

Bruttobudjetointi

*Arviot vuotuisista tuloista ja määrärahat vuotuisiin menoihin otetaan valtion talousarvioon bruttomäärin niin, ettei menoja vähennetä tuloista eikä tuloja menoista (**bruttobudjetointi**).*

Talousarviossa voidaan siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään valtiolle liikaa perityn tulon palautus ottaa huomioon tulon vähennyksenä palautuksen suoritusvuonna.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

3 a §

Nettobudjetointi

Talousarvioon voidaan ottaa seuraavista tuloista ja menoista vain niiden erotusta vastaavat tuloarviot tai määrärahat (**nettobudjetointi**):

1) uusista valtionlainoista saatavat tulot ja valtionvelan kuolelutukset; sekä

2) viraston ja laitoksen toiminnasta kertyvät tulot ja siitä aiheutuvat menot.

Edellä 1 momentissa tarkoitettussa nettobudjetoinnissa ei tuloina oteta huomioon veroja, veronluonteisia maksuja tai sakkomaksuja. Nettobudjetoinnin kohteena eivät myöskään voi olla siirtomenot tai niiden palautukset eivätkä sijoitusmenot tai omaisuuden myyntitulot, lukuun ottamatta viraston tai laitoksen toimintaan tarkoitettua irtaimen omaisuuden hankintaa tai irtaimen omaisuuden myyntiä.

Nettobudjetointi ei rajoita oikeutta päättää talousarviossa menojen enimmäismääristä, menojen kohdentamisesta tai muista sellaisista asioista, joista bruttobudjetoitaessa voidaan päättää.

4 §

Liiketoimintaa harjoittavien valtion virastojen ja laitosten budjetointi

Valtiovarainministeriön määräämien, liiketoimintaa harjoittavien valtion virastojen ja laitosten liiketoiminnan käyttötulot ja käyttömenot voidaan ottaa tulo- ja menoarvioon bruttomääräisinä sarakkeen ulkopuolelle. Jos käyttötulot ovat käyttömenoja suuremmat, merkitään talousarviossa erotusta vastaava käyttötalouden rahoituskate sarakkeeseen. Käyttömenojen ollessa käyttötuloja suuremmat merkitään erotusta vastaava käyttötalouden lisärahoitustarve menoarviossa sarakkeeseen.

Valtion liikelaitoksista annetun lain (627/87) mukaisen liikelaitoksen, jäljempänä liikelaitos, tulot ja menot jätetään valtion tulo- ja menoarvion ulkopuolelle sen mukaan kuin mainituksa laissa on säädetty.

7 §

Määrärahajit

Määrärahat ovat kiinteitä määrärahoja, arviomäärärahoja tai siirtomäärärahoja. Arviomäärärahan ja siirtomäärärahan luonne on mainittava menoarvion asianomaisella momentilla.

4 §

Liikelaitosten budjetointi

Valtion liikelaitoksista annetun lain (627/87) mukaisen liikelaitoksen tulot ja menot jätetään valtion talousarvion ulkopuolelle sen mukaan kuin mainituksa laissa säädetään.

7 §

Määrärahojen ylittäminen ja siirtäminen

Kiinteää määrärahaa ei saa ylittää eikä siirtää käytettäväksi varainhoitovuoden jälkeen.

Voimassa oleva laki

Arviomäärärahaa saadaan ylittää siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään.

Siirtomääräraha voidaan kokonaan tai osaksi siirtää käytettäväksi tulo- ja menoarvioon ottamisvuotta seuraavien kolmen varainhoitovuoden aikana, jollei tulo- ja menoarviossa asianomaisen siirtomäärärahan kohdalla ole määrätty, että siirtomääräraha voidaan siirtää käytettäväksi vain seuraavan varainhoitovuoden aikana.

15 §

Kirjanpidon yksityiskohtaisuus

Kirjanpidon tilit on järjestettävä siten, että tulo- ja menoarvion toteutumisen seuranta on mahdollista vähintään momentin tarkkuudella.

Edellä 4 §:n 1 momentissa tarkoitettujen virastojen ja laitosten on lisäksi pidettävä liiketoiminnastaan liikekirjanpitoa, jossa seurataan viraston ja laitoksen liiketoiminnan kannattavuutta sekä varojen ja velkojen muutoksia.

Liikelaitosten kirjanpidosta säädetään erikseen.

16 §

Muu laskentatoimi

Virastojen ja laitosten tulee pitää toiminnan johtamisen ja seurannan kannalta tarpeellista muuta laskentatoimintaa siten kuin siitä asetuksella säädetään.

Ehdotus

Arviomäärärahaa ei saa siirtää käytettäväksi varainhoitovuoden jälkeen. Lupa arviomäärärahan ylittämiseen voidaan antaa, jos ylitys perustuu lakisääteiseen, lakisääteistä vastaavaan tai ennakoimattomaan muuhun välttämättömään tai vaikeasti arvioitavaan tarpeeseen taikka arvioitua suurempaan yleisen kustannustason nousuun eikä määrärahatarvetta ole mahdollista muutoin toteuttaa. Lupa arviomäärärahan ylittämiseen voidaan myös antaa tulokertymän rajoissa silloin, kun kysymys on maksullisesta toiminnasta tai menot on sidottu tulokertymään.

Siirtomäärärahaa ei saa ylittää. Siirtomäärärahaa saa siirtää käytettäväksi varainhoitovuoden jälkeen enintään kahden seuraavan varainhoitovuoden aikana sen mukaan kuin talousarviossa päätetään.

15 §

Kirjanpidon yksityiskohtaisuus

Kirjanpidon tilit on järjestettävä siten, että talousarvion toteutumista on mahdollista seurata vähintään momentin tarkkuudella. Kirjanpidon tulee sisältää kaikki tulot, menot ja rahoitustapahtumat bruttomääräisinä sekä niiden oikaisuja siirtoerät.

Viraston ja laitoksen on järjestettävä maksullisen toiminnan kannattavuuden seuranta siten, että sen vuositulos voidaan esittää viraston tai laitoksen tilinpäätöksen yhteydessä, jollei maksullinen toiminta ole vähäistä.

Liikelaitosten kirjanpidosta säädetään erikseen.

16 §

Muu laskentatoimi

Edellä 15 §:ssä tarkoitettun kirjanpidon lisäksi viraston ja laitoksen tulee järjestää toiminnan kustannusten, omaisuuden tuoton ja toiminnalle asetettujen tavoitteiden seuraamista varten sekä muita johtamisen, seurannan ja valvonnan tarpeita varten muu laskentatoimensa siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään.

Voimassa oleva laki

18 §

Tilinpäätösasiakirjan sisältö

Valtion tilinpäätösasiakirjaan, joka on myös painettuna julkaistava, on otettava:

1) tulo- ja menoarviotilit vertailuineen tulo- ja menoarvioon osasto-, pääluokka-, luku- ja momenttitarkkuudella;

2) hallinnollinen tase, joka sisältää muiden hallinnollisen kirjanpidon tilien kuin tulo- ja menoarviotilien saldot tilivirastoittain;

3) selvitys seuraavaan vuoteen siirretyistä määrärahoista;

4) selvitys tulo- ja menorästeistä;

5) tulo- ja menoarvion ulkopuolella olevien valtion rahastojen tuloslaskelmat ja taseet;

6) edellä 4 §:n 1 momentissa tarkoitettujen virastojen ja laitosten liiketoiminnasta laaditut tuloslaskelmat ja taseet sekä liikelaitosten tuloslaskelmat ja taseet;

7) selvitys valtion antamista lainoista;

8) selvitys valtionvelasta;

9) selvitys varainhoitovuoden päättyessä voimassa olleista valtion takauksista ja muista vastuusitoumuksista; sekä

10) muut valtiovarainministeriön määräämät selvitykset.

21 §

Virastojen ja laitosten liiketoiminnan vuositulo ja tilinpäätöksen vahvistaminen

Edellä 4 §:n 1 momentissa tarkoitettujen virastojen ja laitosten liiketoiminnan vuositulo määrätään siten, että varainhoitovuoden tuloista vähennetään niiden hankkimisesta aiheutuneet menot siten, kuin asetuksella tarkemmin säädetään.

22 §

Varastojen suuruus

Viraston ja laitoksen toimintaa varten tulo- ja menoarviossa osoitetuilla määrärahoilla ei saada hankkia varastoon hyödykkeitä enempää kuin mitä viraston tai laitoksen häiriötön toiminta edellyttää.

Ehdotus

18 §

Tilinpäätösasiakirjan sisältö

Valtion tilinpäätösasiakirjaan, joka on julkaistava painettuna, on otettava:

1) talousarviotilit vertailuineen talousarvioon osaston, pääluokan, luvun ja momentin tarkkuudella;

2) valtion tase sen mukaan kuin asetuksella säädetään;

3) selvitys seuraavaan vuoteen siirretyistä määrärahoista;

4) talousarvion ulkopuolella olevien valtion rahastojen tuloslaskelmat ja taseet;

5) liikelaitosten tuloslaskelmat ja taseet;

6) selvitys valtion antamista lainoista;

7) selvitys valtionvelasta;

8) selvitys varainhoitovuoden päättyessä voimassa olleista valtion takauksista ja muista vastuusitoumuksista; sekä

9) muut valtiovarainministeriön määräämät selvitykset.

21 §

Virastojen ja laitosten tilinpäätökset

Viraston tai laitoksen tilinpäätöksen ja sen liitteiden rakenteesta samoin kuin niiden käsittelystä valtioneuvostossa tai ministeriössä voidaan säätää asetuksella. Asetuksella voidaan säätää myös viraston tai laitoksen velvollisuudesta laatia toimintakertomus samoin kuin toimintakertomuksen sisällöstä ja käsittelystä valtioneuvostossa tai ministeriössä.

22 §

Valtion omaisuus

Valtion omaisuutta on sen käyttötarkoituksen huomioon ottaen käytettävä tuottavalla tavalla.

Viraston ja laitoksen toimintaa varten talousarviossa osoitetuilla määrärahoilla ei saa hankkia varastoon hyödykkeitä enempää kuin mitä viraston tai laitoksen häiriötön toiminta edellyttää.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä maaliskuuta 1992.

Siirtomäärärahaan, joka on myönnetty vuonna 1992 tai sitä ennen, sovelletaan edelleen tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä. Niin ikään sovelletaan vielä valtion varainhoitovuoden 1992 budjettiin, kirjanpitoon ja sanotulta vuodelta tehtävään tilinpäätökseen tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita valtion tulo- ja menoarviosta annetun lain 4 §:n 1 momenttia sekä 15, 16 ja 18 §:ää.